



Válečný konflikt na Ukrajině nám všem ukázal, jak moc je naše společnost zranitelná. A to i v energetice. Evropská energetika je postavena hlavně na využívání fosilních zdrojů energie. Je to pochopitelné, takto naše společnost fungovala celá desetiletí a nebyl důvod zaběhnuté pořádky měnit. Ačkoli se postupem času začaly stále více ozývat hlasy poukazující na to, že bychom měli více využívat obnovitelné zdroje energie, úspory a moderní energetické trendy, v praxi se ve větším měřítku nic neměnilo. V Česku k tomu chyběla především politická vůle.

Neplakat nad rozlitym mlékem



Evropa nyní zjišťuje, jak velkou chybou byla důvěra v Rusko jako hlavního dodavatele fosilních paliv – zemního plynu, ropy a uranu. A také pohodlnost měnit zaběhnuté pořádky v energetice. Nemá však smysl plakat nad rozlitym mlékem. Důležitá je budoucnost.

Politická reprezentace v Česku zatím vidí jako nejdůležitější cestu do budoucna jadernou energetiku. Snaží se i na evropské úrovni prosadit jádro jako trvale „zelený zdroj“. Evropská komise totiž uznala jadernou energetiku v rámci procesu taxonomie jako „zelený zdroj“ pouze na přechodnou dobu. Je přitom jasné, že jádro nás před klimatickou krizí neochrání. Mnohem závažnější se však ukazují bezpečnostní rizika. Ještě před rokem si nikdo nedokázal představit válečný konflikt při kterém by byly ohroženy jaderné elektrárny. Mezinárodní organizace jako OSN či MAAE jsou zcela bezmocné a mohou pouze přihlížet, jak s eskalací konfliktu roste riziko závažné jaderné havárie. Riziku jsou vystaveny i jaderné elektrárny v Evropě – ať už přímému vojenskému zásahu či zničení elektrického vedení či kyberútoku v rámci hybridní války. Jaderné elektrárny se tak stávají vysoce rizikovým provozem. Velké naděje se nyní upírají k malým modulárním reaktorům. Jejich komerční využití ve větším měřítku je však hudbou budoucnosti. V případě zmírnění dopadů klimatických změn je přitom třeba jednat rychle. A to především v oblasti omezení využívání fosilních paliv, ke kterým patří i uran. Při provozu malých jaderných reaktorů navíc vznikají – stejně jako u klasických jaderných elektráren o velkém výkonu – vysoce radioaktivní nebezpečné odpady. Pokud by se buďtovaly na více lokalitách, bude to s sebou přinášet i bezpečnostní riziko, stejné jako u současných jaderných zařízení.

Před Evropou a tedy i Českou republikou stojí velká výzva. Změny v energetice budou vyžadovat mnoho času, úsilí a finančních prostředků. Pokud se ale postupem času podaří vybudovat evropskou energetiku na obnovitelných zdrojích, úsporách, menších decentralizovaných zdrojích, chytrých sítích a bateriových úložistiích, přinese to do budoucna velká pozitiva. A to nejen v oblasti energetiky, ale především s ohledem na geopolitický vývoj. Sázka na Rusko totiž byla očividně sázkou na špatného koně. Stejně špatnou sázkou by však bylo v dlouhodobém časovém horizontu vsadit na jadernou energetiku.

Monika Machová



Po dvou letech se konal v kině Kotva festival Černobylfest. Studenti gymnázia z Českých Budějovic zhlédli film *Stalking Černobyl* a následovala debata s Václavem Vašků.

Foto: Jihočeské matky



V prostorách kláštera Želiv jsme v létě uspořádali výstavu fotografií Václava Vašků.

Foto: Jihočeské matky



V popředí je pozemek vytípaný pro stavbu malého modulárního reaktoru (v pozadí stávající elektrárna Temelín).

Foto: Jihočeské matky



Vyhořelé jaderné palivo z jaderných elektráren patří mezi nejnebezpečnější materiály vůbec. Obě současné české jaderné elektrárny - Dukovany a Temelín vytvoří v průběhu svého plánovaného provozu asi 4 tisíce tun vyhořelého jaderného paliva. Česká vláda a další státy prosazují definitivní pohřbení do zemských hlubin. Při současném stavu vědeckého poznání nelze spolehlivě prokázat, že izolace od okolního prostředí bude funkční potřebnou dobu statisíců let.

Jaderný odpad z českých elektráren - kam s ním?

Mezi kandidáty na vybudování úložiště se v roce 2020 dostaly 4 lokality, mezi nimi lokalita Janoch u jaderné elektrárny Temelín. Již v roce 2028 mají být vybrány jen 2 lokality – hlavní a záložní. Termín zprovoznění úložiště byl letos posunut z roku 2065 na rok 2050.

Současná vláda má ve svém programovém prohlášení uvedeno: „Posílíme práva dotčených obcí při případném rozhodování o umístění hlubinného úložiště. Jsme otevřeni i jiným řešením, než je konečné hlubinné úložiště v ČR.“ V ČR se ale v souvislosti s posunutím termínu dají očekávat snahy o urychlení procesu výběru finální lokality. To s sebou může přinést větší tlak na obce a také omezení času na diskuzi o tom, zda neuvažovat o jiném než hlubinném uložení.

SÚRAO připravilo návrh reagující na podmínku urychlit zprovoznění hlubinného úložiště do roku 2050, pokud chce vláda označovat jadernou energetiku jako udržitelnou technologii v rámci taxonomie Evropské unie. Hluboké vrty a experimenty v nich klíčové pro získání geologických dat mají být podle představ Správy zrealizovány během 3,5 let, patrně tedy některé ani odvrtné nebudou. Podle České geologické služby jsou geologické práce důležité pro výběr finální lokality pro úložiště naplánované na sedm let, ale nyní má k rozhodnutí dojít již na začátku roku 2028. Reálně tak hrozí, že definitivní lokalita bude vybrána na základě hodně neúplných geologických dat. Přestože již na začátku příštího roku hodlá SÚRAO požádat Ministerstvo životního prostředí o povolení průzkumných území pro vyhledávání úložiště ve všech 4 lokalitách, doposud nebyl předložen návrh zákona, který by zajistil respektování zájmů obcí a jejich občanů, jak je požaduje atomový zákon i evropská směrnice o jaderných odpadech. Ministerstvo průmyslu v minulosti pouze dopracovalo návrh nového zákona „o řízeních souvisejících s hlubinným úložištěm radioaktivního odpadu“. Avšak navržená míra zapojení obcí a veřejnosti do procesu rozhodování o výběru lokality je v něm nedostatečná. Nelze jej tedy vydávat za naplnění slibů daných obecním samosprávám a to včetně naplnění programového prohlášení dnešní vlády.

Zdroj: Tisková zpráva Platformy proti úložišti ze dne 6. 12. 2022



Za práva obcí v procesu vyhledávání hlubinného úložiště se dlouhodobě staví Platforma proti hlubinnému úložišti, která sdružuje 51 obcí (36 obcí a měst a 16 spolků). Lokalita Janoch je jedinou, která nemá v Platformě zastoupení.

Obce, na jejichž území stát hledá vhodné místo pro hlubinné úložiště, musí podle názoru Platformy proti hlubinnému úložišti dostat zákonem garantované lepší možnosti hájit své oprávněné zájmy při vyhledávání a povolování tohoto záměru. Platforma proti hlubinnému úložišti požaduje, aby politici splnili své sliby a legislativně posílili práva obcí při hledání a povolování úložiště.

Daniela Magersteinová

Obce a spolky, jako zástupci dotčené veřejnosti, mají jen velmi omezené možnosti, jak hájit své oprávněné zájmy

Výstavba a provoz dlouhodobě ovlivní život lidí v místě, kde bude stavba realizována. Proto je třeba, aby stát zastoupený Ministerstvem průmyslu a obchodu a Správou úložišť radioaktivních odpadů (SÚRAO) jednal s dotčenými obcemi jako s rovnoprávnými subjekty. Zatím to však vypadá, že připravovaný zákon o zapojení obcí do výběru úložiště tuto situaci nezlepší. Podle aktuálního návrhu mohou dotčené obce podat v řízeních při výběru lokality pro hlubinné úložiště jaderného odpadu pouhé vyjádření a není stanovena závaznost vyjádření obce ani způsob, jak bude s připomínkami obce naloženo. O výběru lokality rozhodne vláda a proti jejímu rozhodnutí se není možné ani odvolat. Proklamace současné vlády, že posílí práva obcí, zřejmě tedy zůstane pouhým slibem na papíře.

Proces vyhledávání úložiště má i kriminální pozadí

Již tak nízká důvěra starostů i obyvatel obcí z lokalit ohrožených konečným hlubinným úložištěm vysoce radioaktivních odpadů v odborně nestranný postup státních institucí, v tomto případě Správy úložišť radioaktivních odpadů, dostala další ránu. Bývalý ředitel Jan Prachař spolu s dalšími byli v květnu 2022 obviněni z manipulace s veřejnými zakázkami. Kromě jiného mělo jít o zakázku připravovanou v roce 2021 „Hydrologický, hydrogeologický a hydrochemický monitoring lokalit Březový potok, Hrádek, Horka a Janoch“ o předpokládané hodnotě více než 107 mil. Kč, kterou měla zájem získat rovněž obviněná firma SG Geotechnika.

V prosinci 2022 vydalo: Jihočeské matky, z.s.,



K. Buriana 3, Č. Budějovice, 370 01
E-mail: jihoceske.matky@ecn.cz
Tel.: +420 603 516 603
www.budoucnostjenamne.cz
Registrováno: Ministerstvo kultury ČR,
reg.č. MK ČR E 21194



V květnu se v českobudějovické knihovně konala debata s Antonínem Pelíškem a autorské čtení z jeho knihy Lidé od Temelína.

Foto: Jihočeské matky